KATKI

Devrimci Sosyal Demokrat

- **Burjuvazi Atatürk'ten vazgeçiyor.**

- **Kemalist öğretinin en büyük savunucularından : Profesör Yusuf Akçora'nın ilginç bir konferansı**

- **Hayatı değiştirmek için sanat.**

Yıl 5 . Sayı 10. Ocak 1975 Fiatı 5 Lira

BURJUVAZİ ATATÜRK'TEN VAZGEÇİYOR

A. E. GÜRAN

Atatürkün Millî Mücadele içinde, daha önde gelen silâh arkadaşları vardı. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Atatürk'ten başka, hatta ilerici atılımların öncüsü olarak o mevkie gelmiş cumhurbaşkanları da vardı. Buna rağmen "Atatürk'ün silâh arkadaşı" ve "eski cumhurbaşkanlarından" gibi sıfatlarla İsmet İnönü'ye tarihen ayrıcalıklı bir yüksek mevki tayin etme çabaları, neye delâlet etmektedir? Atatürk'ten başka ilk defa, O'na yapılanlar gibi büyük anma törenlerine mevzu olan bu kişinin tarihi misyonu ne ola ki?

İnönü bir ihtilâlci, devrimci değildi; hiçbir zaman da olmamıştı. İmparatorluk döneminde başarısız bir kumandan olduğu, mütareke günlerinde de —Karabekir Paşa'ya yazdığı malûm mektuptan öğrendiğimize göre— çiftlik sahibi olmak istediği bilinmektedir. Millî Mücadele içindeki İsmet Bey'i tarihe objektif bir açıdan kaydedebilmek için, Büyük Millet Meclisi'nin celse zabıtları Devlet arşivlerinde tam olarak bulunabilseydi, meselâ bir "İnönü Zaferi" için bir Meclis araştırması açılıp açılmadığını ve "İsmet İnönü" hakkında nasıl tartışmalar geçtiğini öğrenebilirdik... Çok daha inançlı şahsiyetler, o ihtilâl ortamının acımasız temposuna, akıl erdirip ayak uyduramayarak tasfiye olurlarken, şahsî insiyatifinin sıfıra yakın olduğunu anladığımız İsmet Bey'in pratikteki ferdî muvaffakiyeti ancak, "her ne şekilde olursa olsun liderin en yakınlarında görünmek ve ona hep eyvallah! demek» şeklindeki, gerçekten pragmatik, ilkel bir metodla (veya kurnazlıkla) izah edilebilir. Yani Atatürk'ün yanındaki İsmet Bey, tipik bir "kuyrukaltı öncüsü"dür.

Atatürk'ün ebediyete intikalinden sonra, ufak bir taktikle kendini nasıl Reisicumhur intihab ettiriverdiği, çoğunlukça mâlûmdur; ve pek üzerinde durulacak önemli bir nokta değildir. Asıl önemli olan ve dalkavuklar dışında da bazı yazarların yanlış yorumlarına yol açan, 12 yıllık

Reisicumhur'luk ve Millî Şef'lik dönemidir... Değil ihtilâlcilik, vasat bir reformculuk vasfı bile bulunmayan böyle bir adam, nasıl oldu da, Atatürk'ten sonra en uzun müddet böyle bir mevkide kalabildi; ve Millî Şef gibi büyük iddialı sıfatlarla, bir ihtilâl lideri imişçesine, Atatürk'e nazîre, bir tek adam yönetimini sürdürebildi? Bazı sosyalist geçinen yazarlar, İnönü'yü tenkid ederken, daima onun cumhurbaşkanlığı dönemindeki hot-zot'çu yönetimini vurgularlar; ve dolayısıyle, ona birtakım değerler atfederler... Çünkü halklar, ne kadar bilinçsiz olursa olsun, bazı objektif nedenler olmadan, hiçbir hot-zot'çuyu uzun müddet başında tutmaz. Dikta kurabilmek için, meselâ ihtilâlci bir kadronun, prestij sahibi bir lideri olmak veya meselâ toplumdaki gelişmiş, bilinçlenmiş bir sosyal sınıfın, iyi örgütlenmiş bir siyasî kadrosunun lideri olmak gerekir. Halbuki reisicumhur olduğunda ve 12 yıllık sürenin aşağı yukarı ilk yarısında, İsmet İnönü bu vasıflardan hiçbirine haiz değildi... O dönemdeki İsmet Paşa hot-zot'çuluğu, bilinci düşük fakat vatanseverliği çok yüksek olan halkımızın, sağduyusuyle gayet kolay anladığı, dünya harbi tehlikesine karşı takındığı vakur sessizlik tavrının su-i istimalidir. Millî Şef yaftası, büyük bir harp tehlikesinden dolayı zaten birleşmiş ve suskunlaşmış olan halkımıza karşı kullanılan bir şantaj vasıtasıydı. Bundan dolayı o sıralarda dış dünya, hiçbir tarihî ve maddî temele dayanmayan bu «kâğıttan kaplan" Millî Şef için, "Türkiye'nin Başındaki Diktatörcük" deyimini kullanıyordu.

Fakat Millî Şef (!), o devreyi boş geçirmedi: Hortlattığı gericiliğin desteğinde, etrafını yağma şeklinde, Amerikanvâri bir zenginleşme sürecine oturtarak ve buna paralel olarak, dış politikada da, —dünyanın kurt devlet adamlarının bile bir determinizm göremedikleri—, en tehlikeli atraksiyonlara başvurarak, hasbelkader hayatının ilk gerçek siyasî kariyerinin maddî temelini attı... Biyolojik hayatı nihayete erdikten sonra, bugün karşımıza çıkarılan "Millî Kahraman", artık "kâğıttan kaplan" Millî Şef değildir; bu etiketin, deyim manâsına uygun bir muhtevası vardır artık... Emeklemesini bitirip dişlenen ve gerçek (gerici) karakterini kazanmakta olan burjuvazi, minnet duygularıyla bağlı bulunduğu ve ezilen yığınlara karşı bayrak yapacağı, gerçek önderini seçti: Millî Kahraman İsmet İnönü!...

Bilindiği gibi, burjuva sınıfı, palazlandıkça, kendi ihtilâlcilerini reddeder. Çünkü bir burjuva ihtilâli, sosyalist ihtilâlin de tohumlarını taşır. Hele Kemalist Devrim, tarihen gecikmiş bir burjuva devrimi olmasından ve de bir sosyalist devrimin taktik işbirliği ile gerçekleştirilmesinden dolayı, çok daha karmaşık bir yapıya sahiptir... Sosyalistler, burjuva dev-

rimcilerine sahip çıkarlar; tarihen eleştiri hakkını daima kullanarak, onların deneylerinden yararlanırlar· Burjuva ihtilâlcilerinin idealleri ve hedefleri ile karakteri olgunlaşmış burjuva sınıfının girdiği yol arasındaki sapma açısı, yığınların bilinçlenmesi için somut örnekler gösterir... Sonra, burjuva devrimi ne kadar önce ve ne kadar mükemmel yapılmış olsa da, toplumların sosyalist devrimden önce yine, fakat bu sefer kalite farkı ile bir burjuva demokratik devrimden geçmesi veya yine, —kısa veya uzun— bir burjuva demokratik merhaleyi yaşaması gerekir. Marksist metodun spiral modeli ile kolayca anlaşılabileceği gibi, toplumlar sosyalizme, doğru bir rota çizebilmek için, burjuva devriminin âzami demokratik ilk zamanlarını kalite farkı ile tekrar yaşamalıdır. Böylece, burjuva devriminin çekirdek şeklindeki sosyalist muhtevası, gelişmiş ve somutlaşmış olarak tekrar ortaya çıkar; ve kitlelere daha somut hedefler gösterir... Bütün bunlardan kolayca anlaşılacağı gibi, bizde Kemalist Devrimi "yok sayan", Mustafa Kemal'in ihtilâlci kişiliğinin bilimsel tahlilinden kaçınıp, O'nu küçümseyen solcular, dönek burjuvaziye yardım eden sapıtıklardır; Marksistler değil «Sol Sapma»cılar diyalektiği anlamadıklarından, daima skolastik, formel mantıkla düşünce alışkanlıklarından dolayı herşeyi kategorik ifadelerle kavrarlar. En genel anlatımla, meselâ onlar için birşey ya "vardır", veya "yoktur"... Bir fenomen, bir oluş, varlığın süreçle kavranması gibi deyimler, onlar için anlaşılmaz şeylerdir... Böyle bir solcu, bir burjuva devrimini, bir burjuva devrimcisini eleştiremez; çünkü anlamaz o; tümden "yok sayar"... Anlasa, faydalanacağı bir miras bulacaktır... Bu mantık Devlet'in anarşistçe yorumuna da açıktır: Devlet'i yok etmek için, pek tabiîdir ki, o devleti kuran hareketi ve şahsiyetleri "yok saymak" gerekir. Halbuki "burjuva devlet mekanizmasını parçalayarak" yeniden düzenleme başka, "devleti yok etmek" başkadır. Bu skolastik mantığı kullanan sol, burjuvazinin, memleket meselelerine karşı tamamen sorumsuz olan işbirlikçi kanadının piyonu, fakat ultra reaksiyoner (gerici) tabakaların tabiî müttefiki olur. Çünkü Atatürk'ü, sosyalist devrimci olmadığı için "yok saymak" ile, feodaliteyi kaldırmak istediği için kıyamet habercisi, insan dışı yaratık "deccal" saymak, aynı mantığın ifadeleridir ve aynı neticeyi verir.

Halbuki tüm olarak Türkiye burjuvazisinin Atatürk'ü inkârı, bir süreç içinde olmaktadır. Bu "negation"un diyalektik yapısını açıkça görmek mümkündür: Millî Şef'in, yoğunlaşan sermaye üzerinde biçimlenen siyasî kariyerine paralel olarak, son 30 yıl içinde gittikçe dozu arttırılan bir anti-komünist temel üzerine, bir Neo-Kemalizm inşa edilmiştir... Burjuvazi, gayet doğal olarak, ulaştığı aşamaya göre Atatürk'ü yorumlaya-

cak ve üzerinde hâkimiyetini iyice pekiştirdiği devlet aracını da kullanarak bu sekter yorumunu bilimselmişcesine, yığınlara "bir mukaddes kitap" şeklinde empoze etmeye kalkışacaktı... 1060'dan sonraki toplumsal çalkantılar, bir bakıma, burjuvazinin bu Neo-Kemalizm'inin didiklenmesi, eleştirilmesi veya tekzip edilmesi demek oldu. Fakat bundan son derece rahatsızlık duyan burjuvazi, gerçek devrimcisine karşı inkârını, çok daha kaba biçimlere döktü; Atatürk'ün, ihtilâlci kişiliğinin çizgilerini taşıyan bazı resimlerini bile yasaklattı... 12 Mart 1971 darbesinden sonra açıkça ortaya çıkan siyasî kadro, Neo-Kemalizm'in resmî bir doktrin olarak yeniden inşası için, bir de bilimsel araştırma (!) organı kurdu. Fakat bütün bu çabalar fayda etmedi. Çünkü Atatürk'ün yığınlarca benimsenmiş, yığınlara malolmuş eylemleri ve fikirleri vardı: pratik hayatı yığınlarca biliniyordu; bu tarafları revize edilemiyor, yığınların temsilcilerinden, ilerici aydınlardan, sosyalistlerden sert tepkiler geliyordu.

Halbuki şimdi, ömrünün son zamanlarında, somut "durum muhakemesi"ne uygun olarak, gerçek Atatürk'çülük (Kemalizm) çizgisine dönmeyi amaçlayan, ilerici bir rotaya girmiş partisinden bile ayrılan, bir tarihi şahsiyet daha vardı ortada... Son zamanlarındaki, —memleket için gayet tehlikeli —çalkantılarda bile politik ağırlığını açıkça sermaye taraftarlarının yanına koyarak ömrünü tüketen, siyasî kariyeri açık ve lekesiz böyle bir adam, biçilmez kaftandı, burjuvazi için... Hem de Atatürk'ün yanında çektirdiği resimlerinin bol olması nedeniyle, yığınlara "Devlet'in kurucusu" ve "sınıflarüstü şahsiyet" gibi tanıtılabilir, yutturulabilirdi belki...

Yığınlar lehine, inkâr edilemeyecek ağırlıkta sosyal muhtevaya haiz olan Kemalist Devrim'in, tartışmasız tek lideri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin teşkilâtçı şefi ve bağrında yetiştiğimiz Türkiye'mizin, halkları ve toprağı ile bütünlüğünün sembolü Mustafa Kemal Atatürk'e karşı, bugün bir tarihi alternatif olarak ortaya çıkan "Millî Kahraman İsmet İnönü", Atatürk'çülüğe revizyonist açıdan bile sahip çıkamayan, palazlanmış burjuvazinin gerçek sembolüdür.

Atatürk'ün kişiliğinde Kemalizm, ana hatları ile objektif olarak şöyle sıralanabilir:

1 — Atatürk, anti-emperyalisttir.
2 — Atatürk, anti-komünist değildir.
3 — Atatürk, komünist de değildir.

Burjuvazinin klâsik hilelerinden biri de, komünist olmayan şahsiyetleri ,anti-komünist gösterme çabasıdır· Çünkü evrensel terminolojide, anti-komünizm daima faşizmle eş anlamlıdır. Halbuki Atatürk'e, dünya-

daki komünist partilerin büyük liderleri bile faşist dememiştir. Atatürk'ün, komünizme karşı, faşist, açıdan bir eleştirisi, anti-komünist bir propagandası mevcut değildir. Atatürk'ün 1917'de, karşı karşıya savaş halinde bulunduğumuz bir sırada, Rusya'da patlak veren, dünyanın ilk sosyalist ihtilâline karşı duyduğu şüphe ve endişe, gerçekçi ve hattâ bilimsel bir septik düşünceye dayanmaktadır. Büyük Nutuk'ta da vurguladığı gibi Atatürk, yabancısı olduğu bir evrensel akımın ilk defa, etnik ve kültürel büyük farklılığı bulunan, hattâ "tarihi düşman" diye kabul edilen bir ulusta tatbikat imkânı bulması yüzünden şüphe duymuş ve bu doktrinin (sosyalizmin), geleneksel Rus şovenizminin (pan-slavizm) asimilâsyon politikasına âlet edilebileceğinden endişe etmiştir. Fakat, "Bizim için Bolşeviklik, bilâkaydüşart Rus tâbiyeti demek olacaktı." ifadesi, pek öyle basit ve ilkel bir düşüncenin mahsulü değildir. Yüksek bir teorik yanı olmamakla beraber, başarılı yersel (mevzii, lokal) pratikler içinde, gerçekçi bir düşünce yapısı kazanmış olan Atatürk, Troçkizmin ütopik, evrensel sosyalizm anlayışı ve denemesine karşı, tatbikatta en rasyonel cevabı verenlerdendir... Troçkizm Polonya'da, hattâ kendi şartlarında olgunlaşmış Almanya'da da sosyalist devrimlerin başarısızlığına, provokasyonuna sebep olmuştu. Çünkü meselâ Güney Almanya'da (Bavyera'da) bir sosyalist hükûmet kurulduğu halde, Rus Kızılordusu baş kumandanı Troçki'nin «devrim zorlaması», bütün mütereddit ve millici ara tabakaları burjuvazinin safında birleştirmiş ve bilinçsiz yığınların anti-Rusçu savunma cephesi, bilinçli ve kurnaz burjuvazinin anti-komünist saldırganlığına malzeme olmuştur. Ne gariptir ki, o sıralarda, bazı Rus sosyalistleri (!) de, "Almanya sosyalist olursa, sosyalizmin lideri (!) olmak şerefini bizim milletten alır." şeklinde, sosyalizmle bağdaşmayan düşünce ve niyetlerini açığa vurmuşlardı... Evet, objektif bir gerçek olarak artık kavranmıştı ki: Çok farklı etnik, kültürel, sosyal ve ekonomik yapılara sahip bulunan ülkeler kolayca, birdenbire bir sosyalist aşamada entegre olamazlardı; hele bunun için yapılacak bir zorlama ancak karşı devrimin ekmeğine tereyağı sürerdi... Troçkizmi zamanında teşhis ederek getireceği felâketleri açıkça gören, sosyalizmin büyük ustası Lenin, Yahudiliğin ilkel ve ütopik enternasyonalizm anlayışı ile, geleneksel Rus şovenizminin ilkel ve ütopik "yayılma (Rusluğun dünyaya yayılması)" politikasından kaynaklanan taktiklerin, Komünist Enternasyonal'in fiilen kurulması yolunu ortaya çıkaramayacağını anladı ve ilân etti. Bu anlayışı genelleyerek şöyle formüle edebiliriz: Sosyalist Devrim'ler önce, aynı devletler altında, aynı imparatorluklar içinde, uzun müddet birarada yaşayarak, en azından etnik, kültürel çelişkileri yumuşamış halkları entegre edebilir ve bu bloklarda tutunabilirdi. Sosyalist Bloklar arası yakınlaşma ve

entegrasyon, daha sonraki bir sürecin problemleri olacaktı. İşte bu görüşten dolayı Lenin, bazı Rus devrimcilerinin Batı'ya ve Güney'e "devrim götürmek" için yaptıkları zorlamalara kesinlikle karşı çıktı.

Bu sıralarda, ekonomik olarak çok daha geri kalmış ve yığınların bilinç seviyesi çok düşük olan Türkiye'de bir devrimci (Atatürk), sosyalist devrime sıçranamayacağını hemen kavramış, Troçkist, Şovenist eğilimlerle beslenen, zorla "devrim ihracı"na karşı tavır almakla beraber, hiçbir şekilde İttihatçılar gibi, 17 Devrimi'ni kaba ve ilkel bir açıdan -"Rusçuluğun atraksiyonları" gibi— yorumlamamış, dolayısıyle, «şovenizme karşı şovenizm" diyerek "Pan-Tûranizm"e sarılmayı düşünmemiştir. Hattâ, Türkiye'de, tarihen daha geri aşamaların atılımlarını tasarlarken, bu büyük sosyalist devrim patlamasıyle işbirliği yapmayı da (bir anti-emperyalist cephe kurmayı da) başarabilmişti... Atatürk'ün yalnız gerçekçiliğinden ve yığınlara güveninden gelen «Bağımsız kişiliği», büyük devletlerle münasebeti, "bir kaplanla aynı yatağa yatmak"a benzeten "bir diktatörcük" gibi, «aşağılık kompleksi» ve «iğfal edilme korkusu» taşımıyordu. O'nun işaret ettiği ve karşı tavır aldığı şovenist eğilimler, bugün hâlâ, sosyalist ülkeler arasında bile tam olarak çözülemeyen problemler yaratmaktadır; ve meselâ bir Çin Sosyalist Devrimi'nin, geniş çapta şoven unsurlar taşıdığı iddia edilmektedir...

Atatürk ve Atatürkçülüğün, İnönü yetiştirmesi işbirlikçi burjuvazi açısından ve fanatik komünistlikten, devşirme Kemalist'liğe transfer etmiş, —siyasî karaktersizlik örneği— kişiler tarafından revizyonu, ve bunlara tepki olarak doğan "sol sapmacı"lar tarafından "yok sayılma"sı, Türkiye'mizin geleceği açısından büyük tehlikeler arzetmektedir. Devletimizin bağımsızlığının korunması, onun teşkilâtçısı Atatürk'ün "bağımsız kişiliğinin" doğru olarak tespit edilmesine de bağlıdır. O'nun tarihi kişiliği, objektif olarak ancak, ömrünü yığınlar cephesinde geçirmiş, çabalarını yığınlar uğruna harcamış, "Atatürk spekülâsyonu"ndan ekmek yememiş şahsiyetler tarafından tespit edilebilir ve eleştirilebilir.

Ekonomi-Politik açısından Atatürk ve ilk Atatürk'çü doktrinciler, o sıralardaki dünyanın gelişme sürecine oturmuş bağımsız bir dış politikaya paralel olarak bir **Devlet Sosyalizmi'**ne geçişi ciddî olarak araştırmış ve düşünmüşlerdi. Zamanın dünya ilerici cephesinin taktiğine uyarak millîleştirmelere girişmiş, dış kapital ilişkilerini devlet eliyle yürütmeye yönelmiş ve hattâ özel teknik malzeme gerekirlikleri dışında, yabancı sermayeyi reddetmişlerdi... Geçirdiğimiz bir İnönü peryodundan sonra, bugünkü holdingler Türkiye'sinde ve de yabancı sermaye almamış bir sosyalist ülkenin bile bulunmadığı bir dünyada, sosyalist devrim deyince,

hâlâ, genellikle, yabancı sermayeye karşı olmak, millîleştirmeler yapmak, dış ticareti filân, devlet eline vermek ve de bunları yapmak üzere ilk hedef olarak, sosyalist geçinenlerin devleti ele geçirmesi anlaşılıyorsa, Atatürk çizgisine göre çok geri kalınmış demektir. Çünkü bugün bu «sosyalist devrim» anlayışı (Socialisation değil, önce Nationalisation), burjuva devrimcisi diye tanınan Atatürk'ün o zamanki "Devlet Sosyalizmi" tasarısına göre çok daha gerici bir neticeye, —en iyimser düşünceyle— meselâ bir **"Devlet Kapitalizmi"**ne varır... Fakat tabiî ki bu neticeye bugün ne dünya şartları, ne de ezilen yığınlar izin verir... Hem niye yığınlar göz yumsun, sırf sosyalist ismi almışlar diye, Devlet'i, ve Holding'leri bir uyanıklar (!) grubunun ele geçirmesine? Bu sefer de onlardan dilenmek için mi?

Burjuvazinin "Neo-Kemalizm"ine, "Millî Kahraman İnönü"cülüğüne karşı, gerçek Atatürk'ü saptayalım ve savunalım... Medrese mantığının çıkmazına saplanıp kalmış **ultra-reaksiyoner** ve **sapıtık-sol** tekkelere karşı bilimsel diyalog ve eleştiri diye bir mücadele süreci sözkonusu olamayacağı için, onlar —var oldukça— daima medrese öğretisinin kaçınılmaz yöntemi "dayak, değnek, falaka"nın özlemini çekeceklerdir.

AÇIKLAMA

Dergimiz daha önce Eylül - 1970 ile Nisan - 1971 tarihleri arasında 8 sayı çıkmış ve olğanüstü şartlar nedeniyle yayınına yeniden ancak Aralık - 1974'te 9. sayısını çıkararak başlayabilmiştir.

Geçen sayı, elimizde olmayan sebeplerden geciktiğimiz için, çok dizgi hatası olmuştur. Düzeltir özür dileriz.

Nuray Güner

AKÇORA'NIN KONFERANSI

Yusuf Akçora, 16 ocak 1920'de, "**Rusya'daki İnkılâbın Menşei**" hakkında, Türk Ocağı'nda bir konferans vermişti. Hatip, İhtilâlin esası olan Bolşevikliğin memleketimizde pek yanlış anlaşıldığını **teşrih** ediyor ve bunda halkın mâzur bulunduğunu söylüyordu. Çünkü —diyordu— başvurulacak ciddî ve tarafsız kaynaklar yoktur. Edinilen bilgiler sırf taraf tutan ve bu akıma aleyhtar olan merkezlerden yayılmaktadır. Avrupa basını ikiye ayrılmıştır. Bunların he rikisi de umumî esaslarda bu akımın aleyhindedir. Bununla beraber, sırf çıkarları yüzünden, biri şiddetle Bolşevik aleyhtarıdır, öteki de görünüşte lehtedir.

Akçora diyor ki:

— Avrupa'da bu gibi muhtelif gözlüklerle meselenin incelenmesinden doğan fikir ayrılıklarına hâkim, umumî bir kanaat vardır ki, o da, BATI MEDENİYETİNİN SON GÜNLERİNİ YAŞAMAKTA BULUNMASI keyfiyetidir. Nitekim, bundan 1600 ilâ 1800 yıl önce, Doğu'daki Yunan ve Roma medeniyetleri bugünkü ahvâle tamamiyle benzeyen birtakım sosyal sebepler tesiriyle yıkılmış ve yerine Ortaçağ geçmiştir. Bugünkü ihtiyaçların doğurmuş olduğu akımları tamamiyle inceleyen düşünürlerin hepsi de, asrımızda cihanşumûl bir hâdisenin vukua gelmek üzere olduğunu söylüyorlar. Rus İhtilâl ve hercümercini husule getirmiş olan avam sınıfı nasıl mecburî bir ihtiyaç saikasiyle sosyal **şîrazeyi** ve idareyi altüst etmişlerse, Roma medeniyeti de, bir taraftan içte tekevvün eden ve hiç bir uzlaşma zemini bulamayan sosyal **münazaalarla inkıraz bulmuştur.** Bununla beraber, diğer taraftan, barba radıyla tanınan Cermenlerin Roma'ya karşı dışardan saldırtşları da bu yıkıcı hareketin pek büyük bir yardımcısı olmuştur. Bu hareket, zengin sınıfla fukara sınıfı arasında birinin tahakkümü, ötekinin aşırı işten ve kölelikten bıkması üzerine meydan almış; ve o anlarda demokratik esaslarla ortaya çıkan Hıristiyanlık, fukarayı **iltizam** ederek zengin sınıfa son ölüm darbesini indirmiştir. Âlemdeki olaylar incelenecek olursa yetmiş seksen senedenberi Avrupa'da sosyal münazaralar gittikçe had bir devreye girmektedir. Bu sebepledir ki, Avrupa tarafından **istismar** edilen müstemleke ahalisinin mütemadî bir **eksploatasyon** altında inlemesi, düşünürlere, gelecekte Avrupa'lı olmayan ulusların Avrupa'ya karşı saldırıcı bir harekette bulunabilecekleri korkusunu vermektedir.

Bu düşüncenin etkisi altında iki nazariye ortaya çıkmıştır: 1) Bu muhtemel saldırıya karşı halkı korkutarak şiddetle savunmaya çağırmak; 2) Er ve geç husulünden kaçınılması mümkün olamayacak olan bu fikirlerin **tervicini** halka tavsiye etmek. Öncedenberi tasavvur edilerek hiç te haklı tezahürlere nail olamayan yukardaki fikirler, Rus İhtilâli hasebiyle, ortalığı altüst ederek, Avrupa'yı dehşete düşürmüştür. Bu ürkme ve dehşete kapılma karşısında insanın aklına gelen ilk şey şu soru oluyor: Acaba, Avrupa neden bu kadar korkuyor?

Hatip, bunu anlatmanın belki yabancı gelebilecek bazı nazariyelerin izahını mucip olacağını söyledikten ve Bolşevikliğin esasını ve nazariyelerini başka güne bıraktıktan sonra, Doğu'da şimdiye kadar buna benzer akımların izahı ile yetiniyor.

— Bence —diyor— Rus İhtilâlinin, asıl menşei bazı Doğu fikirlerinin Rusya'da öteden beri yerleşmiş bulunmasıdır. Ve bu fikirler en ziyade İran'da vücut bulmuştur. İran Hükümdarlarından Nuşirevan'ın babası Kubad zamanında Mezdek isminde biri, zamanının sosyal teşkilâtını beğenmeyerek, Hükümdarı elde etmek suretiyle yeni bir akım yaratmıştır ki, bunun temelini **Emvâl ve emlâk iştirâki yani mal ve mülkte ortaklık** teşkil etmektedir. O zamandan bize gelen tarih eserleri, daima Mezdek'in aleyhtarları tarafından kaleme alınmış olduğundan, bu nazariyede **aile iştirâki yani kadınlarda ortaklık** meselesinin bahis konusu olup olmadığını bilemiyoruz. Fakat, tarihçiler bunun varlığını iddia etmektedirler. Kubad zamanında nazariyelerini Hükümdara bile kabul ettiren Mezdek, — Nûşirevan zamanında— takibe uğramış ve taraftarlarından 400.000 kadarı öldürülmüştür. Şu hale, —zamane gözlüğü ile— bakılacak olursa görülür ki, Eski İran'da da, Roma gibi toprak, servet sahiplerinin elinde, fukara ise esir ve amele **menzilesinde** idi. O zamanın Zerdüşt dini ise —İslâmiyetin aksi olarak— fakir halka pek te acımamakta idi. Öte yandan, ateşgedeleri **temlik** etmiş olan **muğanlar, bu ateşgedelerin** dehşetli evkafından faydalanır ve maiyetlerinde büyük bir amele ve esir ordusu bulundururlardı. İşte, bunlara karşı, Mezdek'in nazariyeleri —**İştirakiyye** mesleğinin vücuda getiren bütün bu teoriler— birer ihtiyaç mahsulü idi. Yalnız, Doğu'da, bir sosyal meslekle bir din arasında fark gözetilmediğinden, bu nazariyeler birer mezhep oluverdi. Bunlar takibata uğradılarsa da, bu fikirler İran toprağından sökülemedi. Ve İran'ın kuzey batısında Babek adında biri —bu esaslar dahilinde olmak ve İslâmiyetçe uygun görülmek üzere— bir nazariye daha meydana attı. Hilâfet için pek büyük gaileler açan bu hareket, buralarda yirmi yıl kadar yerleştikten sonra, taraftarlarının mağlûbiyeti üzerine, ortadan kalktı. Fakat büsbütün kaybolmadı... **(Sansür)** Bunun sebebi de Abbasî'lerin aşırı se-

fahati oldu. Ve Ali bin Mehmet adında şiî bir İran'lının teşvikiyle, üçüncü asır ortasında bir rençper ayaklanması oldu. Bu hareket de, bir asır kadar sürdükten sonra söndürüldü ki, bunlar da İsmailî adını almaktadırlar. Diğer bir vakit, bir İsmailî misyoneri Kûfe'ye kadar girerek, oradaki köylüleri teşvik ediyor. Bunların başına geçen **Kırmıt**, emvâl ve emlâk iştirâki esasları ile yağmaya başlıyor ve bu hareket güç belâ dördüncü asırda bastırılabiliyor. Tarihçiler, bunların herşeyi hoş görmelerinden, mesleklerine **(İbahiyye)** yani herşeyi mubah gören nâmını veriyor. Nitekim, bu akımlar bakımından Haşimîlerle Beni Ümmiye arasındaki ihtilâf incelenirse, birinin **demokratik**, ötekinin **aristokratik** fikirlere mensup oldukları görülür ve sonraları **şialığı** tesis edenlerin Benî Haşime taraftarları, sırf za'f ve fakre yardım taraftarı bulunmalarından ileri gelmektedir. Bizdeki bazı mesleklerde mevcut bulunan vahdet-i vücut nazariyesi —ki "ben, sen yoktur, yalnız o vardır"ı kabul eder— iştirâkin en geniş şeklini gösterir. Doğu'nun fikir akımında bu iştirâk o kadar ilerlemiştir ki, nihayet ruha kadar genişlik kazanır. Bununla beraber, iştirâkin bu derecesi bir Hükûmet kurulmasına ve yasaların uygulanmasına bir mahzur teşkil eder. İşte, İslâm medeniyetine ârız olan bu akımlar, nihayet bu medeniyetin felâket sebebi olmuştur. Batı medeniyetinin de, aynı akımların tesiri altında tamamiyle **muzmahil** olmayacağından bahs etmek, şimdilik, meçhul bir meseleyi çözmeye uğraşmak olur."

YAZIDAKİ ESKİ KELİMELERİN AÇIKLAMASI

Teşrih ediyor: Açıklıyor
Şîraze: Çığır
Münazaa: Kavga
İltizam etmek: Tarafını tutmak
Eskpluvatasyon: İstismar
Menzile: Düşük yer
Ateşgede: Zerdüşt dininin tapınağı
(Sansür) :Mütareke yıllarındaki İstanbul Hükümeti sansürü
Şialığı: Şiilik, mezhebini
Saika: Sebep
Tekevvün eden: Meydana gelen
İnkiraz bulma: Çökme
İstimar: İşletmek (!)
Tervicini: Benimsenmesini çabuklaştırma
Temlik etme: Mülk haline getirme, sahip çıkma
Muğan: Zerdüşt dininin rahibi
Müzmahil: Perişan olmak yıkılmak

TARİHTEN BİR YAPRAK

Sosyal Demokrat Fırkasının Cevabı

İkdam sahibi ve başyazarı Ahmet Cevdet bey antisosyalist bir gazeteci patrondu. O, yalnız sosyalizm'e değil, grevlere ve sendikalara da aleyhtar. **Entellektüel proletarya** yetişmesini de istemiyor.

Ahmet Cevdet beye göre:

1922'nin ilk aylarında, İstanbul sıkıntı içindeydi ve ekonomi merdiveninin ilk basamağına bile ayak atmamıştı. Sosyalizm denemeleri ise, iktisatta en iyi cihazlanmış memleketlerde bile perişanlığa sebep olmuştu. Bizde böyle denemelerin sonuçları herhalde berbadın berbadı olurdu. İş ve ürün yoktu. Fabrika adına ancak bir iki ocak vardı. Yüzbinlerce insan işsizdi. Anormal bir pahalılık İstanbul'un boğazını sıkıyordu. Sosyalizm, zenginlik hazineleri taşan Avrupa ülkelerinin mikrobu demekti. Bu mikropları bize aşılamaktan hayır umulabilir miydi? SOSYALİZM BİZİM NEMİZE GEREKTİ? Bizde, sosyalizm'in elebaşıları gaflet içinde idiler. Cenevre Konferansı'nın gözleri önüne, karışıklık âmillerinden arınmış, çalışmaya istidatlı ve hazır bir Türkiye serilmeliydi. Cenevre Konferansı'nın karşısına, sosyalizmin kötü tohumları ekilmiş bir memleketle çıkılamazdı. Avrupa kapitalistlerinin karşısına ahlâkı bozulmamış bir Türkiye çıkarılmalıydı; sosyalizm ile yolunu sapıtmış bir memleket değil...

Ahmet Cevdet beyin makalesine, **Sosyal Demokrat Fırkası** şöyle cevap veriyordu:

Cevdet beyin düşünceleri hem haksız hem de hesapsızdır. SOSYALİZM, GÖRÜŞ VE DOKTRİN OLARAK UYULMASI GEREKEN BİR YOLDUR.

Sosyal Demokrat Fırkası, (**İkdam** gazetesinin 8980 numaralı nüshasında **Viyana'dan mektup** adı altında, işçi teşkilâtıyle sosyalizm hakkında okunan bendin muhtevasında ve Ahmet Cevdet beyin başyazısında haksız ve hesapsız mutalealar) görmüştü.

Partinin, Kâtib-i Umumisi Mehmet Esat; müessis ve reisi doktor Ziya imzalarını taşıyan bildirisine göre:

Sosyalistlik fikir ve mesleği, küçük büyük her memleket için riayet edilmesi lâzım bir tariktir. Sosyoloji okuyanlar iyi bilirler ki Hazret-i Adem'den beri zuhura gelen insanlar birbirlerinin zarurî ihtiyaçlarını sağlamak, her suretle toplu halde geçimini temin etmek, yaşama maddelerini tesis eylemek ve hattâ birbirlerine yardımla hayat işlerini kolaylaştırmak gerekliliğini duymuşlardır. Bu insan yığınları Milliyet ve diyanet prensipleriyle cihazlanarak, azar azar, birtakım mücadeleler, savaşlar, boğazlaşmalar meydana çıkmıştır. Birbirine aykırı fikirleri olan bu yığınların aralarında eşitsizlik ve âdâletsizlik meydana çıkmıştır. Kapital sahipleri, gerçekte, işçileri ve emekçileri köle ve kul gibi kullanmışlardır. Kapitalistler, çıkarlarını sağlamak için o biçarelerden faydalanmışlardır. Zâtî menfaatlerini ,özel çıkarlarını sağlayan patronun işçilere yaptıkları âdâletsizlikleri düzeltmek için, âdâlet ve hak çemberlerinde ZAYIFLARI KORUMAYA VE KÖLELERİ KÖLELİKTEN KURTARMAYA ÇALIŞAN SOSYALİSTLİĞİN aleyhinde fikirler yürütenler kimlerdir? Kapitalistlerdir. Bu kapitalistlerin sosyalizme karşı ileri sürdükleri fikirleri takbih etmemek, yermemek, vicdanı olanların ellerinden gelmez.

Sosyalistlik, hiçbir zaman, hiçbir memleketin ekonomik olarak, sosyal olarak bozulmasına çalışmamıştır. Fena tohum da ekmemiştir. Avrupa kapitalistlerine karşı Türkiye'nin ahlâkını, hiçbir zaman sosyalistlik bozmamıştır. Türkiye'ye, zaruret hâlini o getirmemiştir. Ancak, Türkiye'nin mevkiini küçülten şey, İstanbul'daki sosyal eğitim vasıtalarının, daha doğrusu maarifin ve okulların noksanıdır. Kapitalistlerin, o zavallı işçileri gayri meşrû surette uşak ve köle gibi kullanmalarını; ve, kendi özel çıkarları için o biçare işçilerin umumî menfaatlerinden ihtilâs ederek, durumlarını zulüm ve teaddi içinde sağladıklarını kabul etmeyen hakikat ehli var mıdır?

Sosyalistlik fikrinin hiçbir ferdi felâkete sürüklemediğini; bunun tamamiyle aksine, zavallıları, garipleri, ve fakirleri her suretle koruduğunu bilmemek kadar haksızlık tasavvur olunur mu? Sosyalizmin inceliklerini bilenler kabul ederler ki, sosyalistlik küçüklerin gaspolunan haklarını sermaye sahiplerinden geri almaya ve işçileri esaretten kurtarmaya çalışır. Bunu vicdan sahipleri de bilirler.

İşçileri türlü türlü suretlerle aldatıp, onları istedikleri kalıba döktükten sonra ve hattâ o biçarelere büyük büyük fabrikalarda savaş âletleri, top, tüfek vs. imâl ettirdikten sonra ellerine ölüm araçları verip türlü türlü tekrimât ve ta'zimatla birbirlerine karşı savaşa sürmek cüretinde bulunan büyük adamların sağladıkları maddî ve manevî faydalara makale sahibinin dikkat nazarını çekmek gerekir.

Makale sahibi Cevdet bey düşünsünler ki, uzun yıllardan beri sürüp giden; ve Türkiye'nin bağrında rahne açan ve daha doğrusu ağlanılacak hâle getiren sosyalistler değildir; yüzbinlerce zavallıyı haksız yere feda eden karaborsacıların ihtikârlarıdır. Binaenaleyh, dünyanın medenîleşmesine büyük büyük hizmetler eden sosyalizm mesleğinin öyle ötekinin berikinin fikriyle, tahakkümüyle, kötüye kullanıldığına gerçek sosyalistler dayanamazlar..

Asır, yaşadığımız bu yüzyıl bizimdir. Sosyalizm asra hâkim oldukça hastalıklar azalır. Ve muhakemesiz makaleler düzelir ve tükenir.

Sosyal Demokrat Fırkasının (1) Cevdet beye cevabı, bu partinin sosyalizm anlayışı hakkında bir fikir edinmemize pekâlâ yarayabilecektir. Şunu da, esefle eklemek gerekir ki, yazının ifadesi son derece bozuktu; ve doğru dürüst pek az cümlesi vardı. (2)

---

(1) 6 Ocak 1918 tarihinde kurulan partinin kurucu ve yöneticileri eski İttihat'çılardan Dr. Hasan Rıza ve arkadaşları Emlâk Bankası Umum Müdürü Cemil Arif (Alpay), Paşa yaveri Tahsin, emekli memur Habib idi. Fırka, merkezi Brüksel olan sosyalistlerle temas ve programlarının getirilmesi temin edildikten sonra programını neşretmiştir. Parti yayınladığı programında amacını açıklamıştı (Bkz. T. Z. Tunaya S. 423)

(2) **Yeni Hayat:** 22 Nisan 338, sayı 6'da, **İleri** gazetesinden aktarılmıştır. (**İleri** 135-13, 1338)

NOT: Aynı parti ikinci defa 1946 yılında Sosyal Demokrat Parti adı ile tekrar kurulmuştur.

PROF. GEORGES RENAND'IN SOSYALİZM HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Lozan Üniversitesi'nde Profesör Georges Renand'ın «SOSYALİST REJİM, Siyasî ve İktisadî Organizasyonunun Prensipleri» adlı eseri ilk defa 1898'de Paris'te basıldı ve 1907'de altıncı baskısı yapıldı (1) G. Renand, o tarihte **College de France**'da profesördü. Bu baskıda, eserin kapağına **«Sosyal organizasyon yoluyle özgürlüğe doğru!»** şiarını katmış; eserin sonuna da «Sosyal Meselenin İnceleme Metodu» başlığı ile bir EK ilâve etmiş. Bu EK, 1897'de **Revue Socialist**'te yayınlanan bir konferanstan aktarılmıştı.

Yazar diyor ki:

«Benim sunduğum metottan başka bir metodu tercih edebilecek sosyalistlere şunu düşünmelerini rica ediyorum: Sosyalizme götüren birçok yıllar vardır; ve bu yollardan başka yeni bir çığır açmak, sosyalizme ulaşmayı daima kolaylaştırmaya yarayacaktır.»

Sosyal meselenin incelenmesine uygun düşen ilmî metodu şöyle açıklıyor:

«Kabul edilmesi gereken çalışma planı, hepsi de önemli üç kısımdan mürekkeptir: 1) Bugünkü ve geçmiş toplumun, insanın bugün nasılsa veya geçmişte nasıl idiyse öylece incelenmesi; 2) Gelecek insanın ve gelecek toplumun nasıl olabileceğinin ve olması gerektiğinin incelenmesi; 3) Mevcut olandan olacağa götürebilen yolların ve vasıtaların incelenmesi.

Başka bir değişle, metot ilkin **realist,** sonra **idealist** ve nihayet karma olmalıdır.»

Eserin «Sonuç» kısmında şunları okuyoruz:

«Her büyük tarihî değişmede bir önceki ideal hukuk ertesi günün pozitif hukuku olur: Bu kaidedir. XX. yüzyılda yürürlükte olan hukukun zarurî ve yakın revizyonu amaciyle, gelecek olan yüzyılın Anayasası için malzeme topladım ki, bunlardan Siyasî ve iktisadî insan ve yurttaş hakları yeni Beyannamesi (Deklarasyonu) meydana gelebilir.

Kapitalist ve burjuva rejiminden sosyalist ve sahiden demokratik rejime geçişteki derin bir toplum değişmesi iki ayrı tarzda yapılabilir. Bu iki tarz mütenakız değildir yani çelişmez: 1) Anî ve şiddetli devrimi; 2) Ağır ağır ve sarsmadan yapılacak tekâmül yani evrim. Tekâmül, toplumlar için normal bir seyirdir. İnsanlığı seven herkes, hiç şüphe yok ki, tekâmülü tercih eder ve beşerî işlerin düzelmesinde kuvvetin mümkün olduğu kadar az müdahalesini diler. Fakat, en iyi niyetle yapılan temenniler, çıkarların ve iradelerin çatışmasında, barışçı bir sonucu garantilemeğe yetmediğinden, ben, dostum Malon'un dediği gibi «icabında devrimci ve daima reformist» olarak kalınmasını yeğ bulurum. MUTLULUĞA ÖZGÜRLÜKLE VE ÖZGÜRLÜĞE DE HAKKANİYETLİ VE AKLA UYGUN BİR SOSYAL ORGANİZASYONLA YOL ALINABİLİR?»

Eserin son satırlarından anlaşıldığına göre, Georges Renand ıstırap çekenlere acıyor, geleceğe inanıyor, adalet ve hakikate âşık. Sunduğu kitabı ile okuyanları düşündürebilirse ne mutlu! Yeryüzünde bizden sonra geleceklerin yaşayacakları toplumu daha insanca, daha kardeşçe, daha ışınlı kılmak hususunda, onlarda, sâkin ve yorulmak bilmez bir azim ve sebat uyandırabilirse ne mutlu!

---

(1) LE REGİME SOCİALİSTE, PRİNCİPES DE SON ORGANİSATION POLİTİQUE ET ECONOMİQUE.

KATKI'NIN 8. SAYISINDA YAYIMLANMIŞ OLAN «ZUR KRİTİK'İN ÖNSÖZÜNDEKİ FORMÜLLER» ADLI YAZI HAKKINDA İSTANBUL 3. AĞIR CEZA MAHKEMESİNDE AÇILAN (71/255) DAVANIN SAVUNMASI :

«Zur Kritik'in Önsözündeki Formüller» başlıklı yazı, Marks'ın tarih görüşünü ve sosyolojisini açıkladığı «Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı» adlı büyük eserinin önsözünden, yine Marks'ın Kapital'i ve Marks-Engels'in Manifest'i ile karşılaştırılarak derlenmiştir.

Bu üç kitap da defalarca dilimize tercüme edilmiş olup, satışı ve okunması yargı organlarının teminatı altında hâlâ serbesttir.

«Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı» eseri, Marks'ın sosyalizm görüşünü, dolayısıyle kapitalist burjuva-proletarya arasındaki sınıf savaşları tezini işlemez; hattâ bu eserde «sosyalizm» lafı bile geçmez. Bu itibarla, komünizmi hedef alan ceza kanunumuzun şumûlü dışındadır... Klasik, ilmî bir eserdir.

Ayrıca bu eserin önsözü tamamen apaçık formüllerden teşekkül ettiği —yani ilmî araştırma metodunun en genel ,soyut parçaları olduğu— için, bunların daha da açıklanması diye bir şey mevzubahs olamaz. Sorgu hâkimliğinin kararında bahsedilen «açıklama» olsa olsa, Manifest ve Kapital ile yapılan karşılaştırmadır.

«Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı»nın hâlen piyasada, biri Sol Yayınlar'dan, biri Öncü Yayınları'ndan olmak üzere iki çevirisi bulunmaktadır.

Diğer taraftan aynı eser, 1950'den önce de kısmen veya tamamen defalarca dilimize çevrilmiş, kitap, makale ve ders notu olarak yayılmıştır. Bu çevirmenlerden bazıları şunlardır:

Yusuf Akçora / Ank. Huk. Fak. Prof.
Yusuf Kemal (Tengirşek) / Atatürk'ün hariciye vekili
Şükrü Kaya / Atatürk'ün dahiliye vekili
Necmettin Sadak / Sosyoloji hocası, gazeteci
Vehbi Sarıdal / Ank. Huk. Fak. Prof., mebus
Mahmut Esat Bozkurt / Atatürk'ün adliye vekili, İnk. Tarihi Prof.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu / İst. Üni. Rektör
Suphi Nuri İleri / İktisat Prof.
Hilmi Ziya (Ülkem) / İlahiyat Fak. Prof.
Fahri Fındıkoğlu / İktisat Fak. Prof.
Suut Kemal Yetkin / İlahiyat Fak. Prof.
Zühtü Uray/İnönü'nün Riyaseticumhur özel kalem müdürü
Hüseyin Cahit Yalçın / gazeteci, başyazar
Sadri Maksudî / İst. Huk. Fak. Prof.
Babanzade Hüseyin Şükrü / İktisat Prof.
Nurettin Şazi / Sosyoloji Prof.
Muhlis Ete / İktisat vekili, İktisat Prof.
Ali Fuat Başgil / Anayasa Prof.

Yukarıdaki açıklamadan sonra, sayın heyetinizde, yazımın suç unsuru taşımadığı hakkında tam bir kanaat hasıl olmadığı takdirde, meseleye ışık tutması bakımından mezkûr yazının bu açıklamamla beraber, sosyoloji bilimine de vâkıf bilirkişilere incelettirilmesini arz ve talep ederim.

Ali Ergin Güran

Gül Bahçesi

Vaktiyle, hiç unutmuyorum, ak sakalı göbeğine inmiş bir bilgeye, dünyanın en güzel gül bahçeleri neresidedir? diye sormuştum.

— Kitapların raflarındadır! diye cevap vermişti; ve eklemişti:

Ne bahtiyardır o insan ki ülkesinde, kitaplıklar periyodik tahribata uğramaz ve sık sık yangın âfeti geçirmez. Ne bahtiyardır o insan ki, Vandalizmi ancak eski tarih kitaplarında okumuş ve sadece masallardan dinlemiştir.

GEÇMİŞTE DARVİNİZM TARTIŞMALARI:

BiR KARAKTERiSTiK

B. CAHİT

«İlhad ile mücadele» ye atılanların ön safında, "Tevfik Fikret'in **Tarih-i Kadîm**'ine cevap" olarak **"Reybîlik, Bedbinlik, Lâilâhîlik nedir?** bediası"nı yaratan Prof. Mehmet Ali Ayni "İslâm akidelerine mugâyir, islâmi esaslara muarız fikirleri —nereden gelirse gelsin, kimin olursa olsun —intikaddan kendini alamayan" (1) ateşli bir düşünür idi.

Biyografının dediğine göre, "çok sağlam bir iman sahibi" olan ve "nebiyy-i zîşâna —derin bir hürmetle— âşık, emirlerine münkat ve sadık, dinine meftun ve kalbi en temiz islâm duygularıyle meşhun" bulunan Ali Ayni, yaşadığı devirde, "insan te'mîn-i menafi-i zâtiye için idare-i lisan ve temhîd-i beyan eylemek mecburiyetinde bulundukça nefsini maymunlarla seyyan tutmak insaniyetten hayvaniyete tenezzül ve öyle bir tasavvur şeref-i âdemiyet hakkında züldür" diyenlerin kafasını taşıyor; ve Darvin'e, karşı, onlarla aynı safta yer alıyordu.

İnsan denilen şerefli yaratığın ormandan ormana akın eden kuyruklu maymun sürüleriyle ne gibi bir ilgisi ve ilişiği olabilir? Her düğümü "kavl-i şerîf" ile çözen, sosyal meseleyi abdes ve namazla halleden (2) ve modern ilim teorilerini "Cenâb-ı Âdil-i Mutlak'ın kavl-i kerimiyle" kesip atma gücünü gösteren gerçek bir "âlim", insanın maymundan azman olduğunu havsalasına nasıl sığdırabilir?

"Yeryüzünden zulmet-i cehaleti izâle ettiği için nûr, tâlib-i hakikat olanlara doğru yolu gösterdiği için hüda, meyus ve meftur olanlara ümit ve cesaret verdiği için şifa ve amme-i beşere saadet va'dettiği için mahz-ı rahmet" olan Kur'an "sulb-ü pederden mâdere intikal eden bir katre nutfenin orada geçireceği safahat-ı tekâmülü kendine mahsus bir lisân-ı i'câz ile icmal" etmiyor mu? Fânilerin "hikmetini taktir"de âciz kaldığı, "mekteplerde kemâl-i ehemmiyetle tedrisi" şart olan Kur'an-ı Kerim (3) ise,

—memlekette "âdâb ve an'anât-ı islâmiyeye tevfikan yine kemafissabık binlerce hafız yetiştirilmesine himmet edilmesini" isteyen Prof. Ali Ayni'nin nazarında— "terakkiyat-ı zihniyye-i beşerînin aksây-ı meratibi" idi. Yani, insan zihni, nekadar gelişirse gelişsin, hiçbir zaman, Mekkeli Muhammed'in Kitabını aşamıyacaktı. Böyle olunca da, insanın yaratılışını "6616 âyetten mürekkep bu mukaddes kitaba" dayanarak açıklamak kadar tabiî ne olabilir?

İşte ünlü Profesör de böyle yapıyor; **Kur'an'a dair** başlıklı yazısında, "**Aslül-enva'**ın müellif-i nâmdârı" Darvin'in "şaşkınca mülâhazalar"ı karşısında "taaccüp" ediyor; ve insanın KURU BALÇIK'tan yaratıldığını, formel mantıkla ispata girişiyor:

"Kur'an bazı yerinde insanın toprak veya sudan, bazı âyetlerinde mây-i mehinden veya salsaldan, yani (kuru balçık)'dan yaratıldığını haber vermektedir. Vakıa bugün tecrübeten mâlûmunuzdur ki insan sulb-ü pederden rahm-i mâdere düşen bir katre-i nutfeden tekevvün etmektedir. Fakat nutfe kandan mütevellittir. Kan ise keylüsten hâsıl madde-i lenfaviyeden mütekevvindir. Keylüsün de menşei keymüs olup bu da yediğimiz gıdaların midede tesadüf ettiği mihanikî ve kimyevî bazı muamelâttan hâsıldır. Gıdanın ise su ile toprak sayesinde husûle geldiğini bilmeyen var mıdır? O halde insan aslen toprak ve sudan yaratılmış demektir."

Prof. Mehmet Ali Ayni Felemenkli bir âlimin Süleyman Nazif tarafından çevrilen bir makalesini görünce: "Felemenkli câhilin makale-i maktua-i küstahânesini okudum" diye köpürmekte; ve böyle bir adamın sözlerini önemle gözönünde tuttuğu için, dostuna "taaccüp ve teessüf" etmektedir:

"Almanların ulûm-u tabiyyede ne kadar terakki ettiğini bilirsin. İşte onların en mümtazlarından birçoğunun muavenet-i kalemiyyesiyle meşahîr-i ulemâdan Kramer'in neşrettiği **Kâinat ve İnsaniyet** ünvanlı beş müceled-i azîmin ikinci cildinde 202'nci sahifesinde lâteşbih senin gibi Darvin'in yalnız ismini işitip nazariyât-ı ilmiyyesini yanlış anlayanlara hitap edilmiş gibi münderiç bazı satırlarını bitterceme yazayım da oku ve artık şeref-i insanînin ulviyyetini bittaktir güruh-u nesnas ile münasebetimiz olmadığını tasdik et... Şu noktayı da nazar-ı dikkatine arzederim: İnsanların bugün cümlesinin batn-ı vahidden çıktığı da sâbit olmuştur. O halde kütüb-ü münzelenin haber verdiği Ebülbeşere'de îman etmelisin. Bihamdihî tealâ âkıbetül'emir seni irşat edeceğimi kaviyyen ümid ile... ilh." (4)

Buna karşı Süleyman Nazif'in verdiği cevap çok ilgi çekici:

«Ben Darvin'in nazarriyat-ı ilmiyesini anlayacak kadar haiz-i mâlûmat

olmadığımı bir kerre... bin kerre daha itiraf ile isbat-ı maziyyet-i insaf ederim. Fakat senin de Lahey Darülfününunda müddet-i medide hayvanat ve nebatat tedris etmiş ve kudret ve meziyyatini Felemenk hükümdaranı ile Fransa hükümetine resmen tastik ettirmiş olan bir adamın Maten gazetesi tarafından tâzim ve ihtiram ile neşrolunan bir makalesini okur okumaz bu âlime cahil demeye ne hakkın var?... Bu mephasta seyyid ve senedin olan Kramer'in naklettiğin satırlarında (Darvin'in nazarriyatı yanlış anlaşılmıştır)dan başka ne ilmî, ne aklî delâil ityan suretiyle hiç bir şey yazılmıyor. Felemenk'li âlimin makalesinde bir teşriyat ve izahat-ı vâkıfane var idi. Bu makaleyi okurken hiddet edeceğini zaten tahmin ve hattâ itidal-i demle okumanı reca etmiştim. Tahminimde isabetsizlik etmemiştim demek. Darvin-e muasırları dinsizlik, vukufsuzluk, ilimde ihtilâlcilik isnad ettiler. mesleğinin vesaik-i ilmiyye ile teeyyüt ve isabetinden sonra efkârinin su-i tefehhüme duçar olmakta bulunduğu iddiası meydana konularak o darbelerle mahkûm-u harab olan kanaat-ı mazîye bu suretle bir müddet daha imkân-ı devam temin edilmek isteniyor. Bu nedir bilir misin? Emil Zola'nın **«Entètement de foi»** dediği hal.

Fakat ensâl teselsül ve delail tevali ettikçe mutekadat-ı evveliye, her batında enkazından birer parça bıraka bıraka, büsbütün harap veya hayalât-ü ihtimalâttan tecerrüt ve intizah ile mazhar-ı hüsn-ü inkilâb olur. Bu meyanda acınacak bir şey varsa o da bu inad yolunda heder olan mesaidir... Sen pek garip düşünüyorsun. Mutekadât-ı evveliyen bütün tetebbuatına tehakküm ediyor. Diyebilirim ki, iptidai mekteplerdeki mutekadatına bil'umûm tetebbuatını zorla hâdim bulundurmak istiyorsun. Bu, sence bir fikr-i sâbit, o kadar muzir bir hastalıktır. Hangi tabibe sorarsan sor, **(Fikr-i sâbit)** in bir maraz olduğunu tasdikte tereddüt etmez. Her şeyden evvel bundan kurtulmaya çalış ... Dişinden tırnağından arttrdığı veya helâl, haram kazandığı paralarla lüzumsuz, münasebetsiz hayrat yapan şaşkın zenginler gibi sen de bütün mahsulât-ı sây-ü zekânı viranhane-i mazîyi imâr yolunda mahv-ü heba ediyorsun. O toprak çürüktür, temel tutmaz. Çâr-ı aktâr-ı âlemden mütevaliyen şiddetle vezan olmakta bulunan sarsar-ı bîhefken-i hakayik karşısında pabercay-ı mukavemet olabilecek bir mebnay-ı metin tesis etmek istiyorsan zeminini, mevkiini, harcını hüsn-ü intihab et. Darvin'le Gazali'yi barıştırıp öpüştürmeye çalışmak hem abestir, hep ayıp Böyle acâyibe teşebbüs edenler, ne kadar âlim olurlarsa olsunlar, gülünç olurlar...»

Süleyman Nazif'in cevabı şöyle türkçeleştirilebilir:

İlkokulda neye inanmış veya inandırılmışsa ona sarılıp kalan ve sonradan okuduklarının hepsini o inanışa kurban eden sâbit fikirli bir hasta!

Yıkılan ve çöken geçmişi onarmak için boşuna emek ve zekâ harcayan şaşkın bir mimar! İlim vadisinde acaip işlere girişen ve saçma sapan şeyler peşinde koşan komik bir adam!..

«Kısa aklımızla ahireti derinleştirmemek gerektiğini» va'zeden; «akideleri sağlam olmayan veya sarsılanlara hidayet yolunu göstermeye çalışan»; ve son yıllarda «Avrupa'daki tasavvufî fikir cereyanlarına daha sağlam bir istikamet vermeyi düşünen» bir Profesör için; —Amerikalı bir mühtedi ile birleşerek Doğu'da ve Batı'da hakikat nurlarını yaymak suretiyle bütün gözleri kör edinceye kadar kamaştırma projeleri tasarlayan imanlı bir Profesör için—, hem de en yakın dostunun «dehhaş» kalemiyle, sunulan böylesine acı bir karakteristik ne kadar hazin ve acıklı!

(1) Ali Kemalî Aksüt: Profesör Mehmet Ali Ayni, Hayatı ve Eserleri, İstanbul 1944, s. 353.

(2) **Kur'an Nedir?** başlıklı makalesinden..

(3) Aksüt'ün eseri; s. 346.

(4) **Kâinat ve İnsaniyet'te İnsan Nev'inin Tekâmülü** bölümünü yazan Prof. Dr. H. Klaatsch, **Transformizm Meselesi** paragrafında, Darvinin görüşlerini yanlış olarak yorumlayan ve uygulayanlardan söz etmişti; fakat aklı başında bir adam için bunu Ali Ayni'nin anladığı gibi anlamaya ve vardığı sonuçlara varmaya imkân yoktur.

Prof. Dr. H. Klaatsch'a göre: Zaferle taçlanmış sonuca varan büyük İngiliz bilgini, canlı varlıkların transformizm yasasını derinleştirmiş, umumiyetle nevilerin formasyonu hakkında 1859'da formülleştirdiği görüşlerini 1871'de insana uygulanmıştı. Aynı zâtın deyişine göre, meselenin esasını bilmeyenler, —temele inemeyen cahil okurlar yığını— insanla maymunun akrabalığını insanlık şerefine aykırı bularak Darvin'e saldırmışlardır.

Bir Profesör ne kadar cahil olursa olsun, hiç değilse okuduğunu anlamalı ve meselenin temeline inemeyen cahil okurlar yığınına katılmamalıdır.

Süleyman Nazif, 31 Kânûn-u evvel 323'de, Bursa'dan Ali Ayni'ye yazdığı mektupta şöyle diyor: «Dikkat et, Mehmet Ali, benim hatiatımı tashihe çalışırken sen daha büyük hatalarda bulunuyorsun.»

AHLÂKSIZLIKLA DİNSİZLİĞİ BİRBİRİYLE KARIŞTIRMAMALIDIR

Didrot

Dr. Fahrettin YAKAL Em. Tümg.

Dinsizler (Tanrı tanımazlar) dine ve kutsal nesnelere hiç saygı duymayanlar ve asla Tanrı'nın varlığını kabul etmiyenler dinibütünlerin yaşantılarında ve tapınışlarında gerekli buldukları dine bağlılığa ve olağanüstü saygınlığa anlamsız sözcükler gibi bakarlar.

Bir kişi ancak üyesi bulunduğu toplumda dinsiz olabilir, Paris'te bir müslümanın İslâm inancını hor görmesi bir suç olmaz, ve de İstanbul'da dinini unutması yüzünden bir hıristiyan suçlu görülmez.

Oysa moral ilkeler için durum başkadır, bunlar her yerde aynıdır, her ülkede ve her zaman bu prensiplere uymayanlar kınanırlar, kınanacaklardır. Halkların sürekli olarak oturdukları yerlere ya da göç ettikleri köylere, kentlere göre birbirlerinden farklı dinsel tapınışları vardır, kimileri de dinsizdirler. Moral ilkelere gelince bunlar her yerde birdir.

Tanrı iradesiyle tüm yüreklerde yer almış bir evrensel yasadır bu.

Bu ömür boyunca sürecek içliliğin ve kamusal gereksinmenin temel kuralıdır.

O halde ahlâka aykırılıkla dinsizliği birbirlerine karıştırmamak gerektir. Din olmasa da ahlâk düşüncesi ve bu düşünceye uyma olabilir. Oysa din hem de çoğu zaman ahlâksızlıkla birlikte bulunabilir.

Görüşlerini bu yaşantının ötesine yaymaksızın ve her şey iyiden iyiye incelendikten sonra bu dünyada mutlu olması bakımından bir insan için yapılacak en iyi şeyin onun erdemli olması lüzumunu kanıtlıyacak bir alay neden vardır.

Beraberinde biraz mutsuzluk payı getirmiyen hiç bir kötülüğün olmadığını ve hiç bir erdemin biraz mutlulukla birlikte bulunduğunu sezmek için ancak görgü ve düşünce olmalıdır.

Kötü kişinin tamamiyle mutlu ve iyi insanın hepten mutsuz olması olanaksızdır. Zamanın çekiciliğine ve çıkara rağmen, onun için izlenecek biricik davranış budur.

İNQUISITION

Yazarı

Louis de Jaucourt

Çeviren: Dr. Fahrettin Yakal Em. Tümg.

Fransa'da krallığımızın bağımsızlığına, uyruklarının iyiliğine, Fransız kilisesinin özgürlüğüne, kısaca güvenliği ve düzeni sağlıyan tüm kurallara kadar ters düşen bir yargılama organının işine son verildiği o mutlu günü minnet duygularımızla analım.

İnquisition, tüm hükûmetlerce red edilmesi zorunlu bir yargı organıdır. Bu sistem monarchie'lerde ancak iki yüzlüler, hainler ve casuslar yaratır. Cumhuriyet hükûmetlerinde namussuz kişileri meydana getirir. Zorbalıkla yönetilen devletlerde ise inquisition da müstebit hükümdar gibi kırıp geçirici olur. Bu yargı organı, papalık tacından en güzel ve en değerli birleşik iki ilinin kaybına bundan başka boşuna olduğu kadar gaddarcasına çok sayıda bahtı karaların odun yığınları üzerinde yakılmalarına neden oldu.

Bu çok insafsız yargı türü dün sapıklığının kökünü kazmak için meydana çıkarılmıştır. Oysa bu durum tüm protestanların katolik kilisesinden uzaklaşmalarını sağladı ve onlar için bu kuruluş yılgı ve tiksinti konusu oldu. Öylesine ki ona boyun eğmektense protestanlar bin kere ölmeği yeğlediler. İnquisiteurlerin kükürtlere batırılmış giysileri onların beraberce karşı durdukları bir bayrak haline geldi. Düzenbaz yazarlarının bu sorunu öne sürmeleri işte bundan ötürüdür:

«Ya protestan iktidarları o kadar uzun bir süreden beri hıristiyanların inledikleri bu kan dökücü yargılamayı yok etmek için siyasal bir biçimde birleşmiş olmasalardı?»

Çözmek iddiasında bulunmaksızın (Yasaların Ruhu) yazarı ile birlikte bu meseleyi biraz daha açığa kavuşturabiliriz: Gelecek kuşaklarda eğer bir kişi XVIII, inci yüzyılda Avrupa'nın tüm halklarının uygar bir düzeye getirildiğini ve uygun yasalarla yönetildiklerini söylemek yürekliliğini gösterecek olursa onların büyük çoğunluğunun barbar olduklarını tanıtlamak üzere İnquisition varlığını öne sürebiliriz. Böylece ortaya öyle bir düşünü çıkacaktır ki bu aydınlık çağının ışıklarını solduracak ve o zamana dek bu tiksindirici kuruluşu kabul eden uluslara zorlu bir hınç ve nefretin beslenmesinin nedeni olacaktır.

Hayatı Değiştirmek İçin Sanat

M. Açıksöz

Burjuva ideolojisi kesinlikle «maddeci»liğe karşıdır diye kestirip atmak ve burjuvaya karşı olanlar da «maddeci»dir diye düşünmek çok kaba bir doğru olsa bile bize yeterli ışık sağlamaz.

Ekonomik koşullar sosyal koşulları... sosyal koşullar siyasî koşulları...belirler. Ve toplumun alt yapısını üretim ilişkileri, üretim araçları mülkiyeti ve toplanması-dağılımı belirler. Ancak birinci aşamada alt yapı üst yapıyı belirledikten sonra ondan etkilenmeye de başlar... Öyleyse toplumun siyasî düşünceleri ve seviyesi, dinî yapısı, genel ahlâk kuralları, uygulanan-geçerli olan hukuk sanat akımları, sanat görüşleri kısacası tüm düşünce veya genel ideoloji de artık alt yapıyı ve alt yapıdaki ilişkileri etkileyecektir.

Örneğin siyasî yapıda «siyasetle ancak bazılarının uğraşacağı...» kuralı ve geleneği, dinde «ancak büyükleri dinlemenin sevap olacağı...» ahlâkta «büyüklerin söylediklerine itiraz etmenin ayıp olacağı...» (yalan söyleseler bile) «hukukta mülkiyete dokunulmayacağı...» (velev ki hırsızlık-soygun malı olsa, ya da toplum zararına kullanılsa bile) genel geçerliliği olan ve topluma benimsetilen bir düşünce biçiminin sonucudurlar.

Sanatta ise, bu daha ince, daha hesaplı ve bencilliğe yönelik bir biçimde benimsetilmiştir. Sanatçı... bir kişisel ve özel yetenek sahibidir, müstesna (!) bir kişi... O halde övülmelidir, ona saygı gösterilmeli. Burada unutulmaması gereken sanatçının ne yaptığıdır? Sanatçı «sanat yapar. Ve bu yaptığı sanata bir değer-bedel biçilir.

Genellikle sanat eserinin ilk toptan satın alıcısı veya «yayıcı-tanıtıcı» sı durumunda egemen sınıfların kurumları (müesseseleri) vardır. Bunlardan kimi kurumlar yalnız bu iş için, yani sanata hizmet (!) için kurulmuştur; kimiyse bu işi bir «ek görev» gibi yürütmektedir, binbir zahmete (!) katlanarak. Elbette bu iş, bu zahmet karşılığı sanatın egemen sınıfların hizmetine sokulma amacı da olacaktır.

Diğer yandan «ilk toptan alıcı veya yayıcı» durumunda kişi veya kişiler de olabilir ki, bunlar güncel sorunları aşmıştır, bunu bir «iş» olarak

benimsemişlerdir: Yani **para getiren bir yatırım alanı.** O halde sanat eserinin alım bedelini-değerini bu kurum veya kişiler belirler veya saptar. Neye göre?.. Onlar da satacağına göre toplumda geçerli bir görüş seviyesi söz konusudur. Bu seviye elbette kendiliğinden, ancak **egemen** (hâkim) **sınıfların müsaade edebileceği** ve onlara zararı dokunmayacağı bir seviye olabilir. Bu ise yine kendiliğinden en çok **popülist sanatın** doğuşu aşamasına erişebilir.

Ancak bunun dışında sanatçılar birtakım gruplar halinde veya gruplarla birlikte ortaya çıkar ve kendini koruyabilir. Yoksa sanatçı giderek satın alınır. En azından **«meşhur»** veya **«zengin»** edilerek cinnete doğru, ben ne oldum deliliğine doğru götürülür. Ve artık sanatçı Halktan gelmeyse bile halkın dışına çıkmıştır. O bir zengindir, bir ünlü kişidir. Ve elbette ünlüler ve zenginler gibi yaşar, yaşamalıdır. Hatta bunu kendine bir hak olarak görür. Yani para kazanıp iş\adamı olan nasıl «alın teri»inden söz ediyorsa, nasıl «hamallıktan-milyoner» olma sürecindeki vurgun-soygunları olağan karşılıyor, kendinin kabiliyeti, «iş adamı» olma niteliği dolayısiyle zengin olmayı başardığını söylüyorsa, kendisini o zenginliğe eriştiren sömürdüğü kişileri unuttuysa... zengin olan meşhur edilen sanatçı da, —hele ki mücadeleyi bıraktıysa— halktan kopmuştur; halkı sadece sanatını beğensin diye seven (!) bir iş adamı niteliğindedir. Üstelik onun da iş adamı gibi «kabiliyet»i vardır. Tüm burjuva borazanları (Basın, radyo, televizyon, galeriler, toplantılar...) onun bu başarısını paylaşmakta ve övmektedir.

Grup halinde veya grup desteğinde olmanın yararı «denetlenmek»ten gelir. Eğer grup belirli bir siyasî görüşü benimsiyorsa —ki öyle olmalıdır— o siyasî görüşün sağlamlığı-doğruluğu ölçüsünde «denetlenme» olanağı olacaktır.

Yoksa, sanatçıyım, sanat yapıyorum diye mücadeleye girmemek-mücadeleden kaçınmak, hem **kariyeristlik,** hem de **sekterce** bir davranış ve görüşün sonucudur. Üstelikte fikir alanında ve mücadelede gelinen seviyenin sömürülmesi ve devrimcilik adına parsa toplayıp cebe indirilmesi demek olur sanatçılık.

Kitaplardan ezberleyip taklit etmeyelim: Diyoruz ki bir insan-bir sanatçı, zengince-lüks içinde yaşayıp fakirce-yoksulluğu kavrayamaz. Olsa olsa onlara (fakirlere-sömürülenlere) acır, üstten bakar, nutuk çeker. Ama çıkış yolunu düşünemez ve öneremez. (Burjuva inkârcıları ancak sınıflarının yaşadığı hayat biçimini bırakarak ve ondan vazgeçerek yeni düşüncelerini, düşündükleri sınıfın hayatı içinde yaşayarak daha doğru kavramağa çalışırlar).

Bizden önce yaşanmış diğer olaylar gibi erişilmiş düşünce sanat seviyesini de açıklıyabilmeliyiz. Çünkü olayları görüş ve değerlendiriş açımız genişlemekte, bilgimiz artmakta ve bu yüzden olaylara şöyle bir dönüp baktığımızda olayları kavrayabilmekteyiz. Önemli olan yalnız yaşanılıp aşılmış olanı kavramak değil **yaşanılmakta olanı kavramak** ve açıklıyabilmektir. **Yoksa** düşünmek istediğimizle düşündüğümüz giderek zıtlaşır. Ve istemediğimiz halde belirli bir şekilde **görev yapmak yerine egemen sınıfların «dolaylı görevlisi»** durumuna düşeriz.

Genel anlamda sanatın kendi bağımsızlığını koruması gerektiği dönemlerde **«sanat sanat içindir»** tezi bazan, sanatın bir eğlence, yutturmaca-uyutmaca olmasını da içerebilmiş ve amaçlamıştır. Buna tepki olarak **«sanat halk içindir»** ilkesi gelişirken beraberinde yeni sorular ve sorunlar getiriyordu: Hangi «halk»! Kurulu düzenlerdeki halk kitlelerini anlatmak yeterli miydi ?Yaşadıkları gibi mi sürdürsünler yaşamlarını?..

Öyleyse toplumsal olayların ve görüşlerin hızla değişimi ve devrimci düşüncenin gelişimi ile birlikte **«Sanat hayat içindir»** ilkesi yayılacak ve benimsenecekti.

Hayatta ne vardır?.. Hayat neyi içermekte ne anlama gelmektedir. Hayatta yeni yaşanılan ve yaşanmakta olanda olaylar nasıl oluşmaktadır? Sınıflar, sınıfların durumu... Üretenler, üretime sahip çıkanlar... Ve yalnız üretenlerin «iş kazası»na uğradıkları olgusu! Hayatta yaratılan ve sürdürülmekte olan düzensizlik, eşitsizlik ve alabildiğine zıtlıklar zinciri...

Bunları yansıtacaktır sanat, hayatın kendisini, nesi varsa anlatacaktır sanatçı...

Bu hayatı bir sanatçı kabul etmiyorsa; etmeli mi, edebilir mi?.. Öyleyse «sanat hayat içindir» ilkesini aşabiliriz, konuyu işleyeceğimiz ve benimseyebileceğimiz «yeni hayat»ın özlemine doğru ve yeni hayatın inancıyla anlatabilmeliyiz!

Ve öyleyse: Sanat hayat içindir yerine, **sanat hayatı değiştirmek içindir** anlayışla yapılmalı sanat... Hayatın değişmesi gereğinin inancında olarak sanat hayatı yenilemek içindir. Sanat, böylelikle, gerçekten bilinçli olarak hayatı değiştirmenin-yenilemenin geleceği kurmanın çabasına aydınlık getirmeye katılacak; olaylardan etkilenmekle beraber onları etkilemek yoluyla da gerçek yerini alacaktır.

BİNLERCE YIL

Sallandı ağaçlar rüzgârda,
Sallandı fikir çınarları;
Bir noktada birleşti
Tanrı emirleri
Ve Peygamber çıkarları,
Binlerce yıl.

Binlerce yıl.
Sallandı beşiği dünyamızın,
Uyudu akıl.
Nenni söyledi şeytanlar,
Türlü masallarla karıştık,
Binlerce yıl.

Binlerce yıl,
Binlerce kubbe öptü
Eteklerini bulutların;
Gökten açlık yağdı
Adalet yerine,
Ve bir damlası düşmedi
Konaklara.
Bu nasıl sağnak,
Bu nasıl kuraklık ki
Dinmek bilmedi
Binlerce yıl

Binlerce yıl
Her türlüsünü çektik acıların
Nelere olmadık tanık.
Onlar, altın yaldızlı kitaplar
Dağıttı,
Biz, yâni halk, yâni kalabalık,
Kendi biyografimizi
Kendi kemiklerimizle yazdık,
Yangınların ışığında
Binlerce yıl.

Binlerce yıl!
O yıllar kaldı arkada.
Şimdi,
İsâ'dan sonra ikibin,
Kesin
Bir başlangıcıdır
Bir çağ değişiminin:

Buyursun itiraf hücresine,
Günah çıkarmaya çağırıyoruz
Allahımızı!
Çünki biz,
Yeteri kadar çıkardık
Günahımızı,
Binlerce yıl.

GLOBAL SATRANÇ

Hindistan.
Agra.
Agra'dan otuz yedi kilometre uzakta
Bir hükümdarın terk edilmiş şehri,
Adıyla, sanıyla Fatehpur Sikri.
Bugün saçaklarından
Yıldızlar damlayan bir saray.
Asya'nın en yüksek kapısı altındayız .
Ufku yutmak için açılmış
Kocaman bir ağız.

Çıplak tabanlarının kenarını boyayıp
Yani kendi derisinden terlikleriyle
Geçti satranç karelil avludan
Üç Hintli kız.

Bu avluda, vaktiyle,
Değiştirirmiş yer,
Müzik eşliğinde.
Oyuna dalmışken gözüm,
Kafamın bir köşesinden
«Şah!» diye haykırdı «Ölüm.»

Ve renkli kuşlar uçtu avludan
Siyah, beyaz karelerden dışarı.
Kalbimi sıyırıp geçti
Tutsaklığın kanatları·

O günden beri dünya,
Bir başka biçimde:
Eylem, boylam çizgileriyle
Global bir satranç.
Ve içimde
Fatehpur Sikri'deki
O korkunç, yumuşak,
Çıplak ayaklı sessizlik.

Şadi USAL

SOSYALİST YAYINLARA BAKIŞ

SOSYALİST BİRLİK Sayı: 1 **«Sosyalist hareketimizin, birleşme-toparlanma MANİFESTOSU»** iddiası ile çıkan 15 günlük periyodik bülten. Başyazıda **«Sosyalist Birlik gazetesinin görev süresinin de partinin kuruluşu ile sınırlı olduğunu ilân »** ediyor. **«BİRLEŞİK SOSYALİST PARTİ'yi kurmak»** gayesi ile ortaya atılan gazete hiç bir imza ihtiva etmediği gibi açık adresini de vermiyor.

MANİFESTOCUlar (!) **«Sosyalistlerimiz için hareketin BİRLEŞME-TOPARLANMA'sı dışında çalışabilecekleri başka hiç bir alternatifleri olmadığını iddia »** ederken **«Emperyalizm sermayenin varlığını tehdit eden sol halk hareketlerine nasıl karşı durabilecektir?»** sorusuna **« Sosyalist-Reformist partiler koalisyonları iktidarlarına razı olarak.»** şeklinde cevap vererek Sosyalist ve Komünist partilerin taktik işbirliğine ve ortak programlarına ve dolayisiyle birleşmeye şiddetle karşı çıkıyor ve **açıkça kendi teklifiyle çelişkiye düşmüş oluyor.** Buna paralel olarak aşağıdaki ifadelerle «Co-Existance» ve «Detent» anlaşmalarına da açıkça cephe alan «Tarihsel Görev»cilerin Bir Troçkist dünya ihtilâli mi? Bir evrensel sıcak savaş mı? Yoksa İkinci Harp sonrası soğuk savaşı mı?.. özledikleri, insanı gerçekten düşündürüyor...

«Bu şekildedir ki Emperyalistler, «tarihi uzlaşmalar» yoluyla bir yandan sermayenin bizatihi varlığını korumaya çabalarken diğer yandan halk kitlelerinin devrimci atılımlarını nötralize etmeye çalışacaklardır. Bir kez bu başarıldı mı Sosyalist Blokla yakınlaşma-yumuşama politikası kolaylaşacak ve bunalımın ekonomik yükünü bağımlı ve yarı bağımlı ülkelerin sırtına bindirme yolu açılacaktır.»

Büyük ölçüde Katkı'nın 9. sayısında yeteri kadar açıklanmış olan Amerikan menşeli (İCLC-International Caucus Labor Committees) devrimci (!) örgütünün yayın organlarında kullanılan grafik, slogan ve ifadeleri aynen kullanmakta hiç bir sakınca görmeyen **«Sosyalist Birlik Gazetesi»** son zamanlarda ülkemizde moda olan **Amerikanvarî devrimciliğin** son örneklerinden...

GERÇEĞİN SESİ (Devrimci Düşüncede-Devrimci Davranışta) Sayı: 1 Onbeş günde bir çıkar-siyasî gazete.

«Sosyalist Mücadele Gerçeklerin İstüne Oturmalıdır» isimli başyazıda «Türkiye'nin coğrafî mevkiinin ve yakın tarihinin sağladığı avantajlara rağmen, 55 yıllık geçmişi olan **«sosyalist mücadele»** neden bu güne kadar geniş işçi sınıfı saflarına ve emekçi halk yığınlarına ulaşamamıştır?» sorusuna verdiği üç şıklı cevabın üçüncüsünde şöyle diyor: «Bizce, bu iki sebebin dışında bir üçüncü sebep daha vardır ki; Türkiye'deki 55 yıllık **«sosyalist mücadele»**nin başarı grafiğinin düşüklüğünü asıl ona bağlamak gerekir: Bu da mücadelenin başında çok uzun yıllar bulunan ve kadroları etkileyen eski Liderin iyi niyetine, namusluluğuna ve bilgisine rağmen «Türkiye'yi tanımayışı»dır.»

Üçüncü sayfada İbrahim Topçuoğlu imzalı «Neden İki Sosyalist Parti -1946» başlıklı seri yazıda «Bilinen bir gerçek vardır; sömürülen sınıfların kurtuluşu bir teşkilât meselesi olduğu kadar, teşkilât yöneticilerinin bilgi, karakter ve ahlâkları ile de yakından ilgilidir. Ve bu yetenekler de ancak İşçi Sınıfı ve köylü saflarında çalışmak, onların içine girmek ve onlarla kaynaşmak suretiyle elde edilir. Dr. Şefik Hüsnü bu yeteneklere sahip mi idi? Ve bu yeteneğe sahip olan inkilâpçılara yolları açık tuttu mu?..» diye sorarak Türkiye Sosyalizminde seçkin bir yeri olan Dr. Şefik Hüsnü'ye karşı eleştiri devrini açıyor.

Şimdiye kadar bütün taktik tezleriyle bile olduğu gibi tastik edilen Dr. Şefik Hüsnü gibi bir sosyalist şahsiyet herhalde, sekter olmayan objektif bir açıdan eleştirilmelidir.

Ayni yazıda İbrahim Topçuoğlu 1920 tarihinde Bakû'de kurulan Türkiye Komünist Partisi hakkında mufassal malûmat veriyor ve gerçek kurucularını açıklıyor.

Birinci sayfadaki «Hikmet Kıvılcımlı adı üzerinde SPEKÜLASYON» başlıklı bildiri bugünkü Kıvılcımlı problemine gerçekçi bir açıdan ışık tutuyor.

Birinci sayfadaki diğer bir yazıda «Gerçeğin Sesi» Soruyor: «Fakat işçi sınıfına öncülük (!) amaciyle ortaya atılan TSİP'in organı Kitle gazetesine ne oluyor? O kimi aldatmak istiyor?»

Gerçeğin Sesi son sayfasındaki «İşçi Sınıfı Hareketleri» sütununda bizim de aynen katıldığımız şu teklifi getiriyor: «Erken seçimlerin kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu şu günlerde Demokratik ve devrimci kuruluşların da bu konuda bildiriler yayınlıyarak seçimi daha da zorunlu bir hale getirmesi gerektiği açıktır.»

TSİP partisinin yayın organı KİTLE, büyük manşetlerle faşizme karşı seferberlik ilân etti. Bu seferberlik ilânının hemen üstündeki yazıda, seferberliğe New York'tan katılan devrimcilerimizin (-) güçbirliği çağrısı

imdada yetişmekte ve ezilen halkımıza büyük bir teselli kaynağı (!) olmaktadır.

KİTLE sayı: 39 da ise «Faşizm»i lafazanlıkla ezmeğe (!) devam ediyor ve Başyazısında «...milliyetçi cepheye FAŞİST CEPHE adı da verilebilir.» dendikten sonra, sonuçta kendilerinin «...HALK CEPHESİ»nden olduklarını iddia etmekle beraber; Cumhuriyet HALK PARTİSİNİ, «HALK CEPHESİNE» kabul edip (!) etmeyeceğini bildirmiyor.

EMEKÇİ-Aralık 74 Sayı: 2 «Nasıl bir Sosyalist Parti» başlığı altındaki Başyazıda: «...Bugün Türkiye'de işçi sınıfının **öncü birliği** niteliğinde **legal** sosyalist parti yoktur.» yargısından sonra «...önce birliği bir askerlik deyimidir.» diyerek legal siyasette ayni deyimi kullanmakta bir mahzur görmemekte...

Ayrıca «Bir Hükûmeti İstikrarsızlığa Uğratma Sanatı» diye ilginç bir yazı yer almakta...

İLERİ-Devrimci Gençliğin Yayın Organı Sayı: 3 te önceki iki sayıdan devam eden Aydın Çelik imzalı «Gençliğin Birliği İçin Çalışalım» adlı seri yazıda: «Günümüz gençlik hareketi birçok bakımdan yakın geçmişin gençlik hareketinin ne 'basit bir tekrarı' ne de 'Mütekâmil (erişkin) bir tekrarı' olmamalıdır.» ve «Dünün muhalefet güçleri, günümüzün iktidar güçleri haline gelmiştir. (Hakim sınıflar bakımından)» diye değişen şartları işaretle «Dolayısiyle günümüz gençlik hareketinin devrimci olmayan fakat yazının başında belirttiğimiz faşist gençlik hareketi içinde de olmayan **geniş öğrenci kitleleriyle ilişkileri geliştirebileceği, yeni örgütlenme biçimleri (Akademik örgütler)** üzerinde durması gereklidir» diyor.

Gene orta sayfada Alişan Özdemir (İYÖKD Başkanı) imzalı «Örgütlenme ve Mücadele İlişkisi» adlı yazıda «Sonuç olarak 'gençlik her şeydir' 'her şeyi yapar' yanılgısından uzak kalmak kaydıyla kendi sorunlarını ülke sorunlarından ayırmaksızın ve üniversiteleri kaleleri biçiminde görmeme koşuluyla... kurulacak güçbirliğiyle mücadelesini tutarlı bir biçimde yürütmelidir.» diye bitiriyor.

(Yıldızlı)AYDINLIK: Sürüklendiği en sol çizgiden tek başına kalan «Aydınlık», «karanlıkta ıslık çalanın» psikolojisiyle fazla yüksekten atmaya başladı.

Sayı: 44'te «Kıbrıs Meselesi 1» başlıklı yazıda: «Türkeş, Sunay ve Feyzioğlu'ndan, Ecevit'e TSİP revizyonistlerinden Mihri Belli ve Aren'e kadar, hâkim sınıfların ve revizyonist akımların çeşitli temsilcileri, aynı şoven tutumda birleştiler.» diye ahkam kesiyor.

YENİ DÜNYA - sosyalizm sorunları - adlı aylık dergi çıkış gerekçesini şöyle açıklıyor: «Babıali basını, canı istediğini canı istediği biçimde veriyor!. Bu yüzden, dünya halklarının, dünya işçilerinin, sosyalistlerin neyi, nasıl yaptıklarını çok kez Türk işçisi, Türk halkı izleyemiyor. Türkiye egemen sınıfı bunu böyle istiyor çünkü... Yeni Dünya, kurduğu ekiple dünya basınını izleyecek; bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm adına yapılan her türlü hareketi sergilemeye çalışacaktır.»

«Bilim Yayınlarının «Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi» adlı kitabını gümünüz taktik problemlerine ışık tutması bakımından okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Sahibi: A. E. GÜRAN. Yazı işleri sorumlusu: NURAY GÜNER. Adres: Evkaf Sok. Akal han 17/10.
Çemberlitaş - İstanbul

Her ayın ilk haftasında çıkar. Aylık siyasî dergi.
İlân kabul etmez. Yıllık abone bedeli: 50 Lira. Altı Aylık: 30 Lira. Dış ülkeler için iki katıdır. Genel dağıtım: DER-DA. Cağaloğlu yokuşu. Kemaliye han No. 4/14. Sirkeci - İstanbul. Dizgi, baskı: ÜÇLER Matbaası. Kapak: Kelebek Matbaası.